הפקולטה לרפואה
ע"ש עזריאלי
אוניברסיטת בר-אילן

ספרת הסוכרת בגליל
ע"ש ראסל ברי

"سفيرا"
مشروع السكري في الجليل
على اسم راسل بيري

The Russell Berrie
Galilee Diabetes
SPHERE

צרכי בריאות, נגישות לשירותים וגורמים חברתיים בגליל תחת לחימה מתמשכת: סקר צרכי בריאות קהילתיים

בת' זלצמן, MA, MPH, נורית דסאו, LLB, MBA, סיון שפיצר, PhD

הפקולטה לרפואה ע"ש עזריאלי, אוניברסיטת בר-אילן

רקע ומטרות

אזור הגליל סובל מאי-שוויון מתמשך בתשתיות בריאות, המתבטא בתוצאי בריאות ירודים בהשוואה לאזורים אחרים בארץ.

מאז אוקטובר 2023 תושבי האזור מתמודדים גם עם לחימה מתמשכת, פינוי תושבים ושיבוש שירותי בריאות. מציאות זו עלולה להעמיק פערים קיימים ולהשפיע לרעה על נגישות לשירותי בריאות, רצף טיפולי והתנהגויות בריאות.

בנסיבות אלו, סקר צרכי בריאות מהווה כלי מרכזי להבנת האופן שבו הקונפליקט מעצב צרכים, נגישות והתנהגויות בריאות מנקודת המבט של התושבים, ולגיבוש מענה ומדיניות מותאמים.

על רקע זה, מטרות המחקר היו הערכת צרכי הבריאות המדווחים על-ידי תושבי הצפון לאחר 18 חודשי לחימה, ובחינת השפעות המלחמה על נגישות לשירותי בריאות, צריכתם והתנהגויות בריאות בקרב מבוגרים וילדים.

שיטות

בין אפריל לאוגוסט 2025 נערך סקר מקוון, בעברית ובערבית, שהופץ בשיטת כדור השלג ברשימות תפוצה ורשתות חברתיות. הסקר היה פתוח לתושבי הצפון מגיל 18 ומעלה.

הסקר כלל שאלות מסקר צרכי בריאות קודם משנת 2019, לצד שאלות חדשות בנושא השפעת המלחמה על נגישות לשירותי בריאות, דחיית בדיקות ושינויים בהתנהגויות בריאות נבחרות.

ניתוח הנתונים כלל סטטיסטיקה תיאורית, מבחני חי בריבוע ומאן ויטני ומודלים של רגרסיה לוגיסטית מרובת משתנים. הניתוח כלל חלוקה לקבוצות אוכלוסייה (ערבים, יהודים) וכן לסטטוס פינוי.

תוצאות

נמצאו הבדלים מובהקים בין יהודים לערבים בתעדוף צרכי בריאות. בקרב יהודים שלושת הצרכים המרכזיים היו:

1. **בריאות הנפש (45.3%)**
2. **סוכרת (38.5%)**
3. **סרטן (37.6%)**

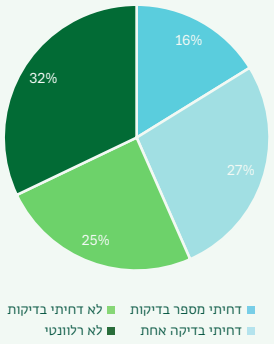
בקרב ערבים, שלושת הצרכים המרכזיים היו:

1. **סוכרת (58.1%)**
2. **סרטן (48.4%)**
3. **השמנת יתר (35.8%)**

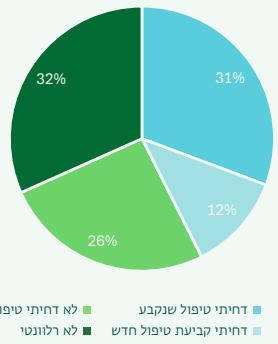
נמצאו הבדלים מובהקים נוספים גם בתעדוף תחומי בריאות אחרים: מחלות גיל ובריאות האם והילד תועדפו יותר בקרב יהודים, ואלימות תועדפה יותר בקרב ערבים.

בנוסף, הממצאים מצביעים על פגיעה משמעותית בנגישות לשירותי בריאות ובצריכתם: 63% מהמשיבים דיווחו על קושי בנגישות לשירותי בריאות ו-43% דיווחו על דחיית בדיקות רפואיות (70% בקרב מפונים).

דחיית בדיקות

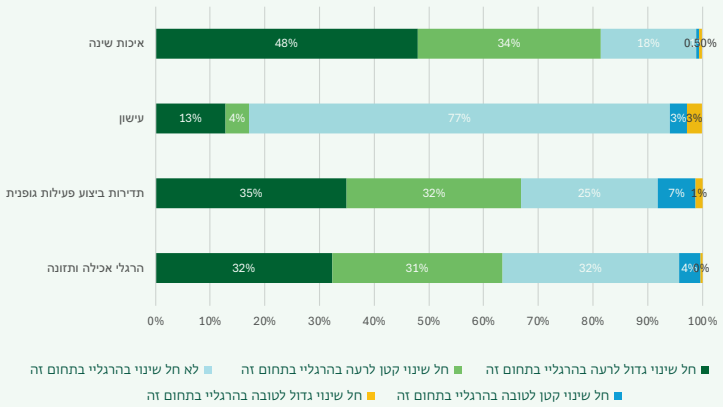

דחיית טיפולים

לבסוף, רוב המשיבים דיווחו על החמרה בהתנהגויות בריאות כולל שינה (81.4%), פעילות גופנית (66.9%), והרגלי אכילה (63.4%).

שינוי התנהגויות בריאות נבחרות

מסקנות והמלצות

- ✓ המלחמה המתמשכת העמיקה פערים מבניים קיימים במערכת הבריאות בצפון. הבדלים שנמצאו בין קהילות יהודיות וערביות בתעדוף צרכים, משקפים שילוב בין השפעות המלחמה ופערים קודמים ומתמשכים.
- ✓ ממצאי הסקר מדגישים את הצורך בתכנון מדיניות והתערבויות מותאמות הקשר, המשלבות מענה לפגיעות המלחמה לצד חיזוק ארוך טווח של תשתיות בריאות המותאמות למאפיינים התרבותיים והגיאוגרפיים של תושבי הגליל.
- ✓ בנוסף, על מנת לוודא מתן מענה מותאם לצרכי הקהילות השונות, מומלץ לערוך הערכת צרכי בריאות באופן תקופתי.